

Biseri in cekini.

Dramatska slika iz predmestja dunajskega v enem dejanju. — Spisal Silvin Sardenko.

Osebe:

Bojna mati; **Frida**, **Zofija**, **Vička**, hčere; **Berta**, hči gospodarja, v katerega hiši stanujejo; **Blanka**, pismonoševa hčerka; **Dora**, sirota; **Klara**, hčerka okrajnega gozdarja.

1. prizor.

Siromaška soba: miza, na njej steklenica vode in kozarec, dva stola, polica, na njej mašna knjiga in molek, kljuka na zidu. Na levo vrata v stransko sobo, na desno izhod na prosto.

Frida. Bojim se, Zofija, da mamine odleže.

Zofija. Ne govori tako, Frida. Upajva!

Frida. Le upaj, a ne zakrivaj si bridke resnice: Zdravnik je dejal, če jim v treh dneh ne odleže, nastopi smrt. In danes je tretji dan.

Zofija. Misliš, da bo moja devetdnevnic kar zastonj. Danes imam zadnji dan.

Frida. Kaže se, da bo zastonj.

(Iz stranske sobe se začuje slaboten glas: Frida!)

Zofija. Mama te kličejo.

Frida. Že res. Zdravila bodo zopet vzeli. Vsako uro tri praške. (Dene v kozarec praške z vodo.)

Zofija. Jaz pa še vedno mislim, da bo mami moja devetdnevnic več pomagala nego pa ti-le praški.

Frida. Devetdnevnic in praški. Oboje, Zofija! (Gre.)

2. prizor.

Zofija (sama). Kar napravila se bom in stečem v cerkev, da opraviš zadnji dan devetdnevnic. (Vzame plet s kljuke.) Ko se vrnem, bo mami že gotovo odleglo. (Vzame s police molitvenik z molkom.) Nekaj mi pravi: Zofija, danes boš uslišana. O, ne! Moja devetdnevnic pa res ne bo zastonj. (Gre.)

3. prizor.

Frida. Je že ni! Vidim. Knjige in molka ni več na polici. V cerkev je šla. Naša Zofija zadnji teden veliko moli, a mama so vedno slabši. Kaj, če ugame zdravnik!

4. prizor.

Berta. Oh, Frida!

Frida. Kaj zdihuješ, Berta?

Berta. Oh, Frida! Ločiti se bova morali.

Frida. Zakaj? Kam greš?

Berta. Ne jaz — ampak ... Ah! Težko ti povem.

Frida. Le povej! Zakaj se bomo ločile?

Berta. Moj oče — oh! da moram kaj takega govoriti o njih — moj oče so vam odpovedali stanovanje, ker že šest mesecev nišo prejeli od vas stanarine.

Frida. O, moj Bog! Križ za križem. Materina bolezen in sedaj še ta odpoved.

Berta. Vidiš, zakaj si rekla, naj ti povem.

Frida. Ko bi zakrivala, bi bilo še huje. A kako naj gremo? Kam naj gremo?

Berta. Nikamor, ko bi bila ta hiša moja.

Frida. Ako to materi sporočim, bodo od strahu in žalosti umrli. Saj so že tako pri koncu.

Berta. Pa jim še nikar ne povej. Jaz grem domov prosit očeta, naj vas nikar ne poče od hiše, dokler vaša mati ne ozdravijo.

Frida. O, pojdi jih, Berta, prosit, pojdi!

Berta. Prosim bom, kar bom mogla.

Frida. In pridi povedat, kaj si dosegla.

Berta. Če nič ne dosežem, me ne bo nazaj (Odide.)

5. prizor.

Frida (sama). In če je ne bo nazaj? ... Kaj potem? En up imam še. Nemara pride naša Vička s Češkega? Pisali smo ji, da so mama hudo zboleli. Nemara prinese kaj za službenega denarja? Še danes mora priti, ali njeno pismo, ali pa sama.

6. prizor.

Blanka (s pisanjem v roki). To le pisanje so davi naš oče dobili na pošti za vas.

Frida. Od naše Vičke! Kaj ne, Blanka?

Blanka. Ne bo od Vičke ne!

Frida. Ne! Ni od Vičke ni! Odkod neki? (Bere.) Poziv. Ker ste po c. kr. okrajnih gozdovih nabirali sušje brez dovoljenja, se tem potom pozivljete, da pridete tekom treh dni na odgovor. V nasprotnem slučaju bi se vam kazeno poostrila. (Dene list na mizo.) List od sodnije.

Blanka. Kako žalostno pisanje!

Frida. A še bolj žalostno naše stanje. Bolezen, odpoved stanovanja in žugajo nam še z ječo.

Blanka. Matere vam pač ne bodo zaprli.

Frida. Ah! Mater nam kmalu zapre grob, drug noben.

Blanka. Ali se jim ni še nič zboljšalo? **Frida.** Njih obraz kaže, da ne.

(Iz sobe zopet glas: Frida! Frida!)

Frida. K mami moram. Z Bogom, Blanka.

Blanka. Stoj, Frida, še na nekaj sem se spomnila. Naš stric so okrajni gozdar. Povem jim, kako je pri vas hudo, pa bodo kako besedo rekli za vas pri sodniji. Veš, Frida, naš stric so dober.

Frida. Pa tudi ti si dobra, Blanka. Nemara nas tvoja prošnja reši ječe? (V sobo.)

7. prizor.

Zofija (sreča Blanko pri izhodu). No, Blanka! Kaj novega si prinesla?

Blanka. Nikar me ne mudi! Na mizi leži, beri! (Proč.)

Zofija. Pismonoševa Blanka. Kaj neki je prinesla? (Čita list.) Oh! Oh! Moja devetdnevnicca se je žalostno končala. Ravno jaz sem zadnje dni tamkaj sušje pobirala. Mene naj zapro, mamo pa naj puste. Bogve, če se jim je že kaj obrnilo na bolje? (Gre k stranski sobi, med vrati jo ustavi Frida.)

Frida. Ne moti jih! Ravnokar so nekoliko zadremali.

Zofija. Nemara pa umirajo, ti pa meniš, da so zadremali.

Frida. Zares poznam: Zadremali so. (Odhaja.)

Zofija. Kam greš?

Frida. V apoteko. Praškov je zmanjkalo.

Zofija. Če jih bo hotel apotekar še dati?

Frida. Zdravnik mu je naročil, naj mi jih daje za mamo, dokler bo treba.

Zofija. Pa tako si mirna! Ali nisi brala poziva?

Frida. Prepustimo se popolnoma Bogu. (Odi.)

8. prizor.

Zofija. (Sama.) Prav ima Frida. Prepustimo se popolnoma Bogu. Devetdnevnicca je opravljena. Jaz sem storila svoje, Bog pa naj stori svoje. (Odloži knjigo in molek.)

9. prizor.

Berta. Kako mi bo žal tudi po tebi, Zofija.

Zofija. Jaz te ne razumem, Berta.

Berta. Proč boste morali iz naše hiše.

Zofija. Proč? praviš! V ječo, hočeš reči.

Berta. Na ječo niti mislila nisem. Zakaj bi vas zapirali?

Zofija. Ker smo sirote.

Berta. Ker niste plačali stanarine.

Zofija. Zavoljo tega, praviš, nas zapro?

Berta. Zaradi tega vas naš oče pode iz hiše.

Zofija. O, vem! Sirot nikjer ne marajo.

Berta. Ne, Zofija! Jaz imam tebe in Frido tako rada. Tako sem prosila očeta, naj vas ne pode od hiše. Pa nisem izprosila več nego samo en teden. Potem pa, so rekli naš oče, o, kako so trdo rekli. potem pa jih postavim na cesto.

Zofija. Gorje! Kaj bo z bolno našo mamo? To nam jih še najpreje spravi v prerani grob.

Berta. Zofija, ko bi bila ta hiša moja, bi me skup živele do smrti.

Zofija. Ko bi bil še tvoj oče takega srca!

Berta. Ne bom jih sodila. Jaz grem, Zofija.

Zofija. A pridi še k nam, dokler smo tu.

Berta. Pridem po dvakrat, po trikrat na dan. (Proč.)

10. prizor.

Zofija (sama). Mama še menda ne vedo, kaj hudega nas čaka. Povedat jim grem. (Odpira nalahno stranska vrata). A, še spe. Naj le spe!

11. prizor.

Frida. (Kuverto s praški.) Se še niso prebudili?

Zofija. O, za mamo bi bilo stokrat bolje, da se ne prebude nikoli več, a za nas bi bilo to stokrat huje.

Frida. Stokrat in tisočkrat huje.

Zofija. Berta nam je prinesla žalostno vest.

Frida. Vem! Samo toliko povej: Ostanemo? Ali ne?

Zofija. Še en teden; potem nas postavijo na cesto, tako je rečeno.

Frida. Bodi! Še kamen kdo včasih pobere na cesti, bo že kdo pobral tudi nas in se nas usmili.

Zofija. A matere se morava usmiliti medve.

Frida. Kako jim bova pomagali, kako?

Zofija. Veš, Frida, kaj storim?

Frida. No, kaj storiš?

Zofija. Po vseh predmestnih ulicah pojdem, po vseh predmestnih ulicah bom prosila. dokler ne izprosim, kolikor je treba za stanarino.

Frida. Sirota! Kdaj boš dobila 30 kron?

Zofija. V enem tednu že, če grem vsak dan. (Proč.)

12. prizor.

Frida (sama). Pogumna je. Vse to stori ljubezen do mame. Ali če jo dobi policaj, tedaj ji preskrbi stanovanje drugod.

Blanka (z Doro, opasano z vrvjo). Glej, Frida! Ta-le Pavrova Dora vas je naznanila na sodniji.

Dora. Na sodniji že ne, da veš.

Frida. Kje pak?

Dora. Gozdni čuvaj me je prašal, če vem, kdo tukaj sušje pobira?

Blanka. Zakaj pa nisi imenovala sebe, saj ga ti tudi pobiraš. Saj te vrv izdaja!

Dora. Oprosti mi, Frida. Prehitro sem rekla, ko bi morala molčati.

Blanka. Kdor drugim jamo koplje, sam vanjo pada. Sedaj naznanimo že tebe (Odhaja.)

Frida. Nikar, Blanka! Dora ni vedela, kako bo prišlo. Dora, le pojdi brez skrbi.

Dora. Pol sušja, ki ga dobim, pustim pri vas. (Proč.)

13. prizor.

Frida. Čudno, da nas je ravno Dora naznanila. Zoper siroto se še sirota zaroti. (Odpre stranska vrata.) Mama pa tako mirno spe. Nič ne vedo, kaj vse se godi danes v tej sobi.

14. prizor.

Vlčka (v popotni obleki, z majhnim kovčgom). Oj, Frida, kako sem hitela. Ali mama še žive?

Frida. Bog te sprejmi, Vlčka. Kako težko so te že čakali. Še žive, še.

Vlčka. Bala sem se, če jih ne bom videla več. A jih bom! (Gre k stranski sobi.)

Frida. Sedaj ravno spe, celo noč niso zatisnili oči. Pustiva jih, spanje jih gotovo pokrepča.

Vlčka (odloži kovčeg). Kako se vam godi sicer? Kje je Zofija?

Frida. Povem ti naravnost: Na predmestne ulice je šla prosit miloščine, da plačamo stanarino, če ne, smo čez teden dni brez strehe.

Vlčka. Koliko pa je zaostanka?

Frida. Trideset kron! Jaz sem pričal - vala tvoje pomoči, Vlčka.

Vlčka. Moja pomoč je slaba, Frida. Samo 10 kron imam. Drugo sem zavezila in zakupila.

15. prizor.

Klara. Dobro jutro! (Zagleda Vlčko). O, Vlčka tudi doma! Pa kako si že vzrasla.

Vlčka. In ti tudi, Klara! Boš kmalu večja od svoje mame.

Frida. Klara Gozdarjeva, kaj boš povedala?

Klara. Oče me pošljejo, naj vam sporočim, da vam ni treba hoditi na sodnijo.

Vlčka (preplašena). Zakaj? Kaj ste storile?

Frida. Sušje smo pobirale brez dovoljenja.

Klara. Sedaj so naš oče prosili za vas, da bi ga smele pobirati.

Vlčka. Tvoj oče pa so res dober mož.

Frida. Reci jim, Klara, da se jim zahvaljujemo prav iz srca.

Vlčka (sega v kovčeg). Počakaj, Klara! Dam ti majhen spominek s češkomoravske božje poti.

Klara (vzame ponudeno podobico.) Hvala! O, kako krasna podobica Matere božje z molitvijo.

Vlčka. A molitev je češka.

Frida. Ne boš je razumela.

Klara. Oče razumejo. Nesem jim kazat.

Frida. Ta podobica, reci, naj jim bo znamenje naše srčne zahvale.

Vlčka. Drugega nimamo.

Klara. Podobice so meni najdražje (Odide).

16. prizor.

Frida. En križ je že odložen, da bi bila še druga dva.

(Iz sobe glas, ki je sedaj krepkejši: Frida! Frida!)

Vlčka. Prebudili so se. Imajo še krepke glas.

Frida. Res! Sedaj je krepkejši. Odleglo je.

Vlčka. Stopiva k njim. (Gresta.)

Frida (med vrati stranske sobe). Mama! Vlčka je prišla. (V sobi glas: Ti si, Vlčka!)

17. prizor.

Berta (s košarico). Frida! Gotovo streže mater. In te blage duše sem vedno bolj navezana. Najraje bi bila roža na oknu tam-le, pa bi jim dehtela in cvetela, da bi bili vedno veseli. Frida!

18. prizor.

Frida (pride iz stranske sobe): Kaj nosiš, Berta?

Berta. Prinesla sem juhe za vašo mamo.

Frida. Kako je to mogoče?

Berta. Ne prašaj, kako Materi jo nesil!

(Frida vzame lonček juhe iz košare in gre v stransko sobo.)

19. prizor.

Zofija (vsa v eni sapi). Kakšna sreča!

Kakšna sreča!

Berta. Kaj pa je, Zofija!

Zofija. Šest cekinov, kar celih šest cekinov.

Berta. Kje si jih dobila?

Zofija. Šest cekinov, Berta! Pojdi pravit vašim.

20. prizor.

Frida (iz stranske sobe): Berta, mama se ti zahvaljujejo.

Zofija. Šest cekinov, Frida! Kar celih šest cekinov.

Frida. Kdo ti jih je dal!

Zofija. Tam na voglu Karlove ulice sem stala objokaviti oči. Kar pridirja mimo cesarska kočija. Poznam jo, pa konje tudi poznam. Cesar me zagledajo.

Berta. Nemara je bil samo minister.

Zofija. Poznam jih, cesar so bili.

Frida. Le naprej! Že verjamem: Cesar so bili.

Zofija. Res! Cesar so bili, pa so se ustavili. Pa so me prašali: Dekletce, čemu jočeš? Vse sem jim povedala. Pa so rekli: Ne jokaj! Pa so me spet vprašali: Čemu jočeš? Pa sem jim vse povedala. Pa so mi dejali: Nesi svojih materi moje prvo pomoč, ki ni zadnja. Pa so mi dali celih šest cekinov.

Frida. Kako pa si se jim zahvalila?

Zofija. Kar nič mi ni prišlo na misel. Samo roko sem jim hotela poljubiti, pa so mi jo odtegnili. Moje solze pa so jim le kanile na beli rokav.

Frida. Kako si bila nerodna.

Berta. Kaj so pač cesar mislili o tebi?

Zofija. Nič! Svojemu spremljevalcu so dejali: **Ta meni bisere, jaz pa njej cekine.** Dobra zamena!

Frida. Tudi jaz bi za cekine jokala noč in dan.

Zofija. Pomisli, Frida! Za nekaj solza kar celih šest cekinov. Vsak cekin po 20 K.

Frida. Sedaj pa grem mami povedat, kako žalostno novice nam je prinesla Berta; in kako vesele, kako zlate novice ima za nas Zofija. (V stransko sobo.)

Zofija. Berta, vzemi tri cekine pa jih nesi očetu.

Berta. Nesi jih sama. Zame je dosti, da vas vidim zopet vesele.

Zofija. Jaz bom pravzaprav vesela šele tedaj, kadar bodo mama zopet zdravi.

Vlčka. No, Zofija. Naš angel sreče!

Zofija. O, Vlčka! Draga sestra moja.

Vlčka. Mama žele, da prideš k njim.

(Zofija gre v stransko sobo, Frida izstopi iz nje.)

Berta. Koliko se vendar v eni sami uri izpremeni!

Vlčka. Pa res. Preje taka žalost, sedaj taka radost!

Frida. Bog ne zapusti svojih sirot.

Berta. Za rešitelja vam je poslal samega cesarja.

Vlčka. Kako usmiljeni so naš cesar.

Zofija (iz stranske sobe). Mami je moje pripovedovanje vrnilo polovico zdravja.

Frida. Ti si naši mami to, kar je bil angel Rafael staremu Tobiji.

21. prizor.

Blanka (s pismom). Zopet prinašam pismo.

Frida. Pa menda ne zopet kaj žalostnega? (Pretrga kuverto in bere). Do preklica se vam dovoljuje nabirati suhljad po c. kr. okrajnih gozdovih. — Zopet nova dobrot. Trije križi, trije hudi križi so nas zadeli — a vsi trije so malodane odloženi.

Blanka. In komu gre za vse to največja zahvala?

Frida. Zofijini devetdnevnic.

22. prizor.

Klara (s podobico). Že vem, Vlčka, kaj je napisano na tej podobici.

Vlčka. No, kaj?

Klara. Spomni se, o Mati, da še ni bilo nikdar slišati, da bi ti katerega zapustila, ki se je tvoji prošnji priporočal.

Blanka. To molitev znam tudi jaz na pamet.

Zofija. O, kako resnična je ta molitev.

Frida. To kaže tvoja devetdnevnic.

Vlčka. Imam še nekaj teh podob. Vsaki dam eno!

Vse: Hvala ti, Vlčka!

Zofija. Bog ti povrni!

Frida. Sedaj pa znaš reči: Bog povrni. Cesarju pa nisi mogla tega reči.

Zofija. Vendar tudi za cesarja hvaležno bije moje srce.

Frida. Zapojmo cesarsko pesem.

Zofija. Ko bi jo cesar slišali.

Vlčka. Misliš, da tako lepo poješ?

Klara. O, pač! Zofija lepo poje!

Blanka. Ona lepo poje, po prosi, lepo moli.

Vlčka. Torej zapojmo, da bomo še bolj vnete za cesarja.

Berta. Kaj pa poreko vaša mama, če bomo peli?

Zofija (zakliče v stransko sobo). Mama! Smemo zageti cesarsko pesem cesarju v zahvalo?

(Iz sobe glas: Le zapojte! Le zapojte!)

Zapojjo: Bog ohrani! (Zastor pade.)

:: LISTJE IN CVETJE ::

Močnost v pregovorih, domačih in tujih.

Bolezen.

Bolezen nikogar ne izredi.

Za vsako bolezen je zdravilo, le da ga ljudje ne poznajo.

Bolezen se ne da z besedo ozdraviti.

Bolezen se ne da prikriti.

Bolezen je zdravilo zoper greh.

Bolezen je šola potrpežljivosti.

Bolezen ukloni tudi visoke glave.

Ob dolgi boleznih ponehajo poseti.

Bolnikovih besedi ni devati na tehtnico.

Niso vsi bolni, kateri vzdihujejo.

Rek: Tako bolan, da mu nič v ustih ne ostane. (Zdrav, ker lahko jé.)

Novi listi in knjige.

1. Dr. Ivan Svetina: *Katoliški verouk za višje razrede srednjih šol*. Prva knjiga: Resničnost katoliške vere. V Ljubljani 1908. Založila „Kat. Bukvarna“. Cena vezani knjigi K 2-80. — Skrbno in temeljito sestavljena učna knjiga, ki v lepem in lahkotnem jeziku razjasnuje in dokazuje verske resnice o Jezusu, božjem Sinu, in njegovi sveti Katoliški cerkvi. Knjige so lahko veseli učenci, katerim je v prvi vrsti namenjena, a prekoristna bo tudi sicer olikanim Slovencem.

2. Družba sv. Mohorja nam je letos podala te knjige: 1. „Slovenske večernice“, jako zanimiva je dr. Frana Detela povest: „Novo življenje“. — 2. Simon Gregorčič: „Poezije“. — (Z ozirom na ljudskošolske knjižnice bi bili pa vendar-le bolj zadovoljni, ko bi se bilo ob izbiranju oziralo tudi na one „male dušice“.) — 3. *Koledar za leto 1909* z raznovrstno poučno in zabavno vsebino. — 4. „Umni čebelar“, II. del. — 5. „Presveto Srce Jezusovo“ — teoretično in

praktično navodilo za češčenje najsv. Srca. — 6. „Zgodbe sv. pisma“ 15. snopič, ki je letos še posebno zanimiv, ker obravnava začetek in razvoj sv. cerkve v prvem apostolskem času.

3. „Katoliška Bukvarna“ v Ljubljani je izdala te-le skladbe marljivega in spretnega skladatelja g. Jan. Laharja: 1. *Planinke*, I. zvezka, à K 120; 2. *Pomladni odmevi*, I. zvezka, I. stane K 1-30, II. pa K 1-20; 3. *Gorske cvetlice*, cena K 1-50; 4. *Velikonočne pesmi*, K 1-30; 5. *Smarnične pesmi*, K 1-30. — Mnogo pesem iz teh zbirk se je že udomačilo med našimi pevci, tembolj upamo, da se jih bodo zdaj v novi, jako lični izdaji poprijeli še z večjim veseljem. Tudi mladino ljubi bodo lahko marsikaj porabili, ker je tudi besedilo, ako odštejemo par izjem, vobče primerno.

Rešitev zastavice v 9. številki:

Blaž — laž.

Prav so uganili: Lassbacher Karl, prvošolec, Lassbacher Marija, dijakinja v mestnem liceju v Ljubljani; Blančič Slavko in Štelcar Josip v Mariboru; Šavnik Kristina, učenka v Biljah pri Gorici; Josin Marica, učenka V. razreda v Ljubljani; Orožen Marta in Močnik Jelica, učenki v Kamniku; Pustišek Mihael v Zdolih pri Kozjem.

Odgovor na šaljivo vprašanje v 9. številki:

Trgovca, kadar zviša cene blagu
(— s ceno poskuči).

Prav je rešil: Kramer Anton, miš Mateni pri Igu.

Oboje so prav rešili: Bulovec Ana, učenka III. razreda v Radovljici; Gru v Retjih pri Laščah; Gruden Nada, učenka na c. kr. vladnici.

„Vrtec“ izhaja 1. dne vsakega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 5 K 20 h, za pol let — Uredništvo in upravnništvo sv. Petra cesta št. 78, v Ljubljani.

Izdaje društvo „Pripravniški dom“. — Urejuje Ant. Kržič. — Tiska Katoliška Tiskarna v Ljubljani.